


MÓRO CZ ZSOLT

*Vita helyett*

éhány megjegyzés Bernáth Árpád „közbeszólására”. Írásomat (*A fenntartható hazugságot*) bíráló dolgozatát két egymással alig érintkező halmazra osztanám. Egyik részére nem kívánok reagálni, miután ezekben olyan sejtéseket, általa feltételezett „állításokat” cáfol, amelyek csupán az ő elméjében, nem az írásomban léteznek. Úgy tapasztaltam, a formális logika ugyan nem a legvonzóbb ága a filozófiának, időnként mégsem árt felfrissíteni ez irányú, nyilván kissé megkopott ismereteinket. Esetleg még egyszer el kellett volna olvasni tanulmányomat, némileg talán higgadtabban, az érzelmek mellett bővebb teret engedve az értelemnek. Polemizálni most sem akarok, mert egyaránt nehéz vitába szállni a valódi és az ál-naivitással, netán a képmutatással. A honi viták jó részének az a lehangoló jellegzetessége, hogy a vitázók valójában saját táboruk (szociológiai mikroközösségük) előítéleteit igyekeznek megerősíteni a disputa látszata mögött. Gondolom ezért szánt jó pár karaktert Bernáth Árpád Széchenyi szellemiségére, szolgálatkészen kioktatva a *Hitel* szerkesztőségét arról, mi volna valójában a feladata, miként kellene reprezentálnia a Legnagyobb Magyar örökségét. Ezt azonban – lévén Széchenyi a szabadelvűség híve – bízzuk talán az érintettekre, akik nem vagy-vagyokban gondolkodnak, nem a pátria vagy modernizáció, hanem a haza és haladás jelszavát képviselik. (Megnyugtatásul, bár Széchenyiről volt szó, tetszünk tudni, utóbbi „szlogen” kitől származik.)

Az igazságról szóló emelkedett idézetről mindössze annyit, olyan ez, mármint az igazság, akár a tolerancia, sokan ajánlgatják, kevesen gyakorolják. Ezzel együtt felemelő citátum volt Bernáth Árpád részéről, nagy kár, hogy nincs üres hely az ágyam fölött. Idővel remélhetően idézőjük is szorosabb kapcsolatba kerül vele, akkor talán ritkábban akad el a lélegzete olvasás közben, ha barátait bírálat éri. Egyébiránt nem a frankfurti könyvvásárról beszéltem írásomban, amint az érdemdús szerző sugallja, mindössze annak két egymással összefüggő epizódjáról. Ennek ellenére szórakoztató volt a hajdani ügyvezető igazgató – kissé talán visszafogott – nagyáriája saját nagyszerűségéről, áldozatkészségéről, odaadó munkájáról, melyet hazánk kultúrája érdekében fejtett ki. Nem tudom várt vagy vár-e külön hálát ezért, gondolom nem gépfegyverrel vagy internálással való fenyegetéssel kényszerítették a posztjára. Talán még pénz is járt érte.

Legsajgóbb fájdalmat, mintha a Szegedy-Maszák Mihályról szóló sorok okozták volna Bernáth Árpádnak. Megdöbentőnek nevezi egyik állításomat, „egy olyan emberről”, „aki Németh G. Béla szeretett tanítványaként 1967 óta folyamatosan tevékenykedik példamutató felkészültséggel, nagy energiával és eredményesen

[ *Visszhang* ]

a magyar művelődés érdekében.” Itt, amennyiben nem lennék ritka megátalkodott fajta, nyilván hangosan, fel kellett volna zokognom. Egy magyar irodalomtörténész végzi a dolgát, lám, lám... és még Németh G. Béla is szerette. A magyar művelődéstörténet nagy, szívszorító pillanata.

Nézzük inkább a tényeket. Bernáth Árpád szerint: „Termékeny vita csak az arányokról szólhatna. Mórocz Zsoltot azonban nem ez a fontos kérdés érdekli, hanem a főszerkesztő „»lelke« és „»ideológiája«, amelyet egyetlen »rövidke történet« segítségével vél megvilágíthatónak.” Nos, az univerzum számos lenyűgöző jelensége hidegen hagy. Ide tartozik – nyilván eléggé el nem ítéhető módon – Szegedy-Maszák Mihály lelke is. Nem tanulmányoztam behatóan, a legkevésbé sem érdekel. Az ellenben nem túl meggyőző érv, miként elhangzik, hogy Bernáth 42 éven át nem látta gúnyosan vigyorogni az irodalomtörténészt. Ha mégis annak szánta, akkor megjegyezném, Makovecz Imre a közéletben nem notórius lapítóként vagy az egyrészt-másrészt sumájkaként vált ismertté. Nem a legenda jutott el hozzám, amint Bernáth Árpád véli, hanem a tények, melyekről bárki olvashat, aki nem sajnálja a fáradságot, és utána néz Makovecz írásai között. Változatlanul úgy gondolom, Szegedy-Maszák Mihálynak ebben az esetben annyi esélye van az igazsággal való találkozásra, mint a geometriában a kitérő egyeneseknek, amelyek, ha jól emlékszem, még a végtelenben sem találkoznak. Az persze elképzelhető, hogy Szegedy-Maszák arcjátéka különleges. Mimikájában a gúnyos vigyor jovialis együttérzést jelent, testbeszédében a bölintás nemet, a fejrázás igent, szavaiban a tiltás támogatást, az etikai relativizmus szilárd bázist. Pedáns, az eredetiséget jórészt nélkülöző életművéről – ellentétben Bernáth felháborodásával – nem beszéltem. Nem érzem elegánsnak, ha idegen tartalmakat lát bele az általam leírtakba, majd eszmefuttatását így zárja: de ez már végképp nem tartozik sem a legendához, sem a frankfurti könyvvásárhoz, „Mórocz sem említi”; vagy: „Mórocz Zsolt sem ilyen szövegek figyelmen kívül hagyását veti Jankovich szemére”.

Néhány mondat még az intrika vádjáról. Miután szándékosan az irodalmi élet peremén élek, nincs kivel és kiért intrikálnom. Ennek megvan az ára, amit Bernáth Árpád nyilván nem ismer, így csak remélhetem, hogy minősítését inkább a tudatlanság, mintsem a rosszindulat szülte, hacsak nem saját tapasztalatát általánosítja. (Ebben az esetben fogadja gratulációm, bár velem kapcsolatban újfent melléfogott: sem Makovecz Imrét, sem a rovásírás-kutató Varga Gézárt nem ismerem személyesen.) Ha figyelmesebben olvassa írásomat, nem általában a magyar kulturális értékek elvetését teszem szóvá a Szegedy-Maszák-féle irodalomtörténeletről szólva, hanem *bizonyos* értékek hiányát. Az „intrikára” térve pedig úgy látom, mikor tényekre kerül a sor, Bernáth maszatolni kezd. Tudni vél, tudomása szerinti dolgokról beszél... azaz óvakodik attól, hogy határozottan állítson valamit...

A rovásírás ügyében inkább csak jelzett, mintsem kifejtett véleményem szintén fenntartom. Ugyanis nem pusztán a könyv koncepcióját bíráltam – amit, ugye, 2009-ben már nem tilos? –, sokkal inkább azt az irodalomtörténészt (Horváth Ivánt), aki ejt róla néhány szót. A szerző a témát illetően dilettáns. A könyv idevágó állásfoglalásról pedig annyit: nem ördögtől való, ha valaki nem vesz tudó-

[ *Visszhang* ]

mást az orális hagyományról vagy a létező *középkori* rovásjelekről, mivel a rovásírással szembeni averziók gyakran az ideológia területére visznek bennünk. Sebestyén Gyulától Németh Gyulán át Vékony Gáborig voltak *tudományos* kutatói a témának. Ma zömmel amatőrök, félprofik, valamint néhány szakember foglalkozik a rovásjelekkel, holott intézményes, magas szintű kereteket kellene biztosítani a kutatásnak, éppen az igazság kiderítése érdekében. Amennyiben érték a rovásírás, érdemes újra beépíteni a kultúránkba, megismertetni vele a gyerekeket, amire vannak kísérletek.

A tételelem általánosságban azonban, ha nem értette volna Bernáth Árpád, így hangzik: mindazok a hagyományok, amelyeknek jelentős identitásképző erejük van a magyar megújulás szempontjából, sokak szerint veszedelmesek. Ezért bagatellizálják, elhallgatják vagy nevetségessé teszik őket, valamint azokat a „műkedvelőket”, akik ezzel foglalkoznak. E mögött máig ugyanaz az eszmevilág munkál, amely fél évszázada péterfilléreket juttatott – László Gyulával szólva – az Árpád-kori ásatásokra. Tagadta például a korai magyar vasművesség meglétét, míg a lelkes amatőr – Stamler Imre – meg nem találta a somogyfajsi kohókat. Hagyta szétmállani a templomokat, rommá válni a kastélyokat, betiltotta Hamvast, a nyugat-európai kortárs filozófiát és így tovább. Ezek már általánosságok, nem folytatom a felsorolást.

A Varga-ügy részleteire sem akarok érdemben kitérni, azt vele szíveskedjék megtárgyalni. Esetét – a világhálón olvasva – azonban modellértékűnek éreztem, ezért hivatkoztam rá *név* nélkül. Azóta felkerestem honlapját, szellemi habitusából úgy tűnik, Varga Géza nem szorul senki védelmére.



*Kós Károly*